

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Saarikin

1475 1940.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa, toukokuun 15 p:nä 1940.

N° 15/14.

AINMI
2/285 Pal. S-40.

20/5-40

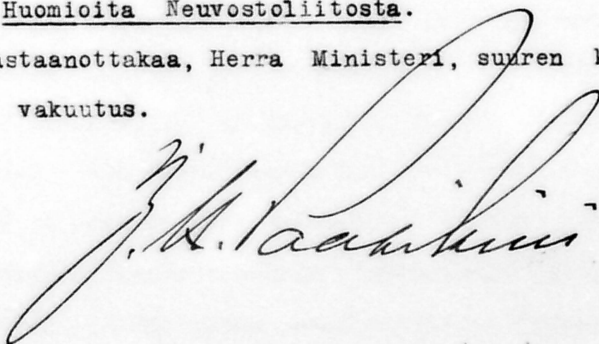
5 C18

H e r r a M i n i s t e r i ,

Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana
raporttini n:o 1:

Huomioita Neuvostoliitosta.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suuren kunni-
oitukseni vakuutus.

jo. annettu j) Ministerille
g) A.P.lle.

Herra Ulkoasiainministeri

R. W i t t i n g ,

Helsinki.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Moskova ssa 14 p:nä touko kuuta 1940.

Asia: Huomioita Neuvostoliitosta.

ULKOASIAINMINISTERIO		
2/285 Tal D. 10 Yö		
2075-4033	55	L-1
RYHMÄ	OSASTO	FOIA
5	C 18	

Lukiessa takäläisiä lehtiä ja keskustellessa Neuvostoliiton hallitusmiesten kanssa ei voi olla toteamatta, että mieliala Neuvostoliitossa nykyään on ei vain optimistinen vaan vieläpä sangen itsetietoinen. "Luottamus ja voima" oli Pravdan pääkirjoituksen nimi 3/5 ja sama henki esiintyy päivittäin lehtien kirjoituksissa. Tietenkin on suuri osa tästä laskettava propagandan lukuun, mutta sekin huomioonottaen jää riittävästi jällelle.

Toukokuun 1 päivää Neuvostoliitto viettää juhlapäivänään ja samalla kansainvälisen kommunismin päivänä. Viime vapunpäiväksi julaistuissa monilukuisissa iskusanoissa ("losungi") oli kuitenkin vain vähän puhetta "kansainvälistä köyhälistöstä" eikä yhtään mailmanvallankumouksesta, mutta kyllä siitä, että "kasvattakaamme sovjettilaiset lapset synnyinmaamme patrioteiksi" sekä "eläköön ja vahvistuukoon mahtava synnyinmaamme - Neuvostoliitto!" - On syytä mainita, että Neuvostoliiton virallisissa julkaisuissa esitetään yhdeksi kommunistisen teorian huomattavimmista saa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vutuksista Stalinin teesi, että ei vain ole mahdollista perustaa kommunismi yhdessä "kapitalististen" maiden ympäröimässä valtakunnassa - kuten Lenin oli opettanut - vaan että on mahdollista - ja Stalinin mielestä tietenkin välttämätöntä - säilyttää kommunismi pysyväisesti myös siinä tapauksessa, että "kapitalismi" säilyy ympärillä olevissa maissa. Tämän teesin Stalin esitti bolševikkipuolueen XVIII kokouksessa maaliskuussa 1939 ja kokous sen yksimielisesti hyväksyi.

Toukokuun 1 p:nä oli punaisella torilla tavanmukainen SUURI sotilasparaati. Se voitiin tällä kertaa vietää niiden huomattavien menestysten merkeissä, joita Neuvostoliitto viime aikoina on ulkopolitiikan alalla saavuttanut. Sopimukset Baltian valtioiden kanssa, Puolan jako ja Suomen sodan päättymisen Neuvostoliiton voittoon lasketaan - ja syystä kyllä - punaisen armeijan ansioksi. Neuvostoliiton sotilaallista voimaa onkin viime aikoina lujasti korostettu sanomalehdissä ja puheissa, ja pääasiallisena todistuskappaleena on käytetty juuri Suomen sotaa. On jaettu sekä joukko-osastoille että yksityisille sotilaille runsaasti kunniamerkkejä ja usea sotilas on saanut "Neuvostoliiton sankarin" kunnianimen. Paraadissa piti silloinen puolustuskomissaari marsalkka Woroshilov puheen, joka uhkui voiman tuntoa. Hänkin samoinkuin viimeaikaiset lukuisat lehtikirjoitukset, korosti sitä urhoollisuutta ja voimaa, mitä Neuvostoliiton armeija osotti murtaessaan "kuuluisan - toisinaan sanotaan

voittamattomana pidetyn - Mannerheim-linjan" -"huolimatta englantilais-ranskalaisesta avusta."

Suomea kohtaan ei täällä kuitenkaan huomatakseni ilmene varsinaista vihamielisyyttä. Suomen sota tahdotaan panna länsivaltojen syyksi senvuoksi, että ne muka olivat yllyttäneet Suomen sotaan Neuvostoliittoa vastaan lupaamalla avustusta. Suoranaisesti ei tietenkään ole julkisuudessa eikä virallisissa piireissä yksityisestikään saannallakaan annettu tunnustusta Suomen armeijalle, mutta epäsuorasti voi katsoa sen ilmaantuvan siinä, että kovasti esiintuodaan voimakasta vastustusta, minkä Neuvostoliiton armeija Suomen sodassa kykeni murtamaan. Että mitenkään huomautettaisiin Suomen ja Neuvostoliiton sotavoimien suuresta epäsuhtaisuudesta, se ei tietenkään sovellu Neuvostoliiton johdon politiikkaan.

Olen ollut monilukuissa keskusteluissa ulkoasiainkomissaarin Molotovin kanssa, mikä on johtunut rauhansopimuksen aiheuttamista lukuisista asioista, vaikka hän tavallisissa oloissa ylipäänsä ottaa vastaan vain suurlähettiläitä. Viime aikoina on meidänkin asioidemme käsittely siirtynyt suureksi osaksi erään hänen sijaisensa Dekanzovin hoidettaviksi. Tätä voisi katsoa merkiksi siitä, että näitä asioita - jotka useasti ovat meille ikäviä: rajaloukkauksia, luovutetuilla alueilla olevista teollisuuslaitoksista poisvietyjä koneita yms. koskevia - pidetään käytännöllisinä järjestelykysymyksinä. Keskusteluista Molotovin kanssa, jotka toisinaan ovat olleet kaikkea muuta kuin miel-

lyttäviä - olen saanut sen käsityksen, että Neuvostoliitolla, ainakaan tällä hetkellä, ei ole muita aikomuksia Suomeen nähden, kuin asettua Moskovan rauhan pohjalle, joka sille takaakin enemmän kuin riittäviä etuja. Mutta toiselta puolen Neuvostoliitto näyttää olevan päättänyt täydelleen vaatia kaikki ne edut, mitä rauhansopimuksen voi katsoa sisältävän. Rauhanneuvotteluissa Neuvostoliiton puolelta esiintuottiin, että Neuvostoliiton intressi Suomeen nähden on vain sotilaallinen turvallisuus, mutta nyttemmin on käynyt selville, ja sen on Molotov minulle useamman kerran sanonut - että Neuvostoliitto tulee pitämään silmällä myös taloudellisia asioita, etupäässä sille siirtyneen alueen talouden vuoksi. Tästä on kouraantuntuvana todistuksena kysymys Enson teollisuuslaitoksista, joiden, meidän käsityksemme mukaan, olisi pitänyt jäädä Suomelle, mutta joita ei voitu pelastaa, koska rauhansopimukseen liittyvällä kartalla rajalinja kulkee Enson aseman kautta, joka tosin heidän kartallaan ei ole oikealla paikalla. Kun Neuvostoliitto on saanut sekä Rouhialan että Enson ja siis huomattavan osan Vuoksea haltuunsa, voivat taloudelliset kysymykset Vuoksen laaksossa vielä aiheuttaa ikävyyksiä.

Ei voi kieltää, että nykyään Moskovan johtavissa piireissä "atmosfääri" on Suomelle koko joukon huonompi, kuin se oli viime syksynä neuvottelujen aikana. Näkyvänä ilmauksena siitä on se tosiasia, että itse Stalin viime syksyn neuvotteluissa oli koko ajan hyvin aktiivisesti osallisena - hän oli läsnä seitsemässä kokouksessa kahdeksasta.

Sitävastoin hän ei ollenkaan ollut läsnä rauhanneuvotteluissa viime maaliskuussa. En ole häntä sen jälkeenkään täällä ollessani tavannut, ja tuskin tulenkaan tapaamaan: Suurvaltojen ambassadööritkään eivät juuri pääse kosketukseen hänen kanssaan. Kerrotaan Saksan suurlähettilään kreivi von der Schulenburgin, joka on ollut täällä vuodesta 1934, tavanneen hänet ensi kerran siinä tilaisuudessa viime elokuussa, jossa von Ribbentrop ja Molotov allekirjoittivat Saksan ja Neuvostoliiton välisen tunnetun sopimuksen.

Ei myöskään ole kiellettävissä, että Neuvostoliiton johtajissa vielä on vallalla Suomea vastaan suuri epäluulo. Todistuksena siitä voi mainita monet meidän nähdäksemme vähäarvoiset erehdyksestä sattuneet rajaselkkaukset sekä Petsamossa suomalaiselta taholta suoritetun miinojen hävittämisen tykillä ampumalla, josta ulkokomissariaatin puolelta tehtiin oikein virallinen tiedustelu.

Vaikka siis en luule, että Neuvostoliitolla olisi nykyään uusia aikeita meihin nähden, katsen kuitenkin, ettei Neuvostoliitto häikäilisi ryhtyä jälleen väkivaltaisiin toimiin meitä vastaan, ellei esiintyviä riidanaiheita voida sovinnossa selvittää. Sopimukset eivät nykyään ole suurille esteenä eivätkä pienille turvana. Suomessa erehdyttiin viime syksynä mielestäni pahasti siinä, ettei - luottaen Neuvostoliiton kanssa tekemiimme sopimuksiin - otettu huomioon mitä Stalin ja Molotov meille vakavassa muodossa ilmoittivat. Tutustuminen Stalinin elämään ja hänen toimin-

taansa on omiaan tekemään selväksi, ettei hän ole niitä miehiä, jotka luopuvat aikojuksistaan.

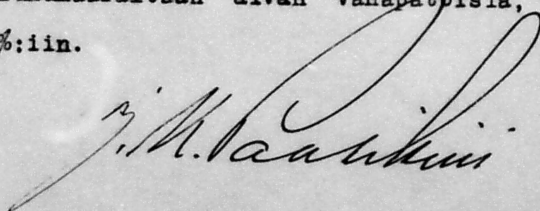
Meidän asemamme on sen vuoksi mielestäni arka ja vaatii suurta varovaisuutta. Tähän tulee, että Venäjä, vastoin sitä mitä Suomessa viime vuosina on monissa piireissä huomatakseni luultu, ei ole, mikäli voin päättää sotilaallisesti heikko, joskaan se - enempää kuin tsaarin aikainen Venäjä - tuskin kestäisi sotaa suurvallan kanssa. Mutta huomattava on, että Neuvostoliiton ulkopoliittikkaa nykyään hoidetaan viisaammin kuin tsaarin aikana, jolloin Venäjä vietiin toisesta onnettomuudesta toiseen (Jaappanin sota ja mailmansota), jotavastoin Stalin haluaa pitää Neuvostoliiton ulkopuolella nykyistä suursotaa, ja ylipäänsä välttää sotaa suurvaltojen kanssa. Pienin sotiin - sellaisiin kuin Suomen sota, joka Venäjän kannalta oli pieni ja jonka Stalin voi edellyttää voittavansa - hän voi lähteä, sillä sen kautta hän vain vahvistaa asemaansa sekä koko nykyistä järjestelmää Venäjällä. En pidä mahdottomana, että, kun Länsi-Euroopassa nykyään suurvallat raatelevat ja uuvuttavat toisensa, Neuvostoliitto toteuttaa esim. Bessarabian valloituksen huolimatta ulkokomissaarin Molotovin puheessaan 29/3 antamasta ilmoituksesta.

Eri kysymys on, miten tämä taloudellinen ja yhteiskunnallinen jättiläiskoe Venäjällä - historian suurimpia - tulee lopullisesti menestymään. Jonkunlaisen perustellun mielipiteen muodostaminen siitä olisi kyllä kaikkein tärkein,

mutta se vaatisi huomioiden tekoa pitemmän ajan kuluessa kuin mitä minulla tulee olemaan käytettävissä. Joka tapauksessa ei mitään muutoksia lähiaikoina voi ottaa lukuun. Stalinin asema on kaikesta päättäen luja. Hänen tavallinen nimityksensä on "Suuri Stalin" ("Veliki Stalin"). Ei tietenkään ole kiellettävissä, että hän on huomattava henkilöllisyys."Tällä ei ole nykyään mitään oppositiota", sanoi minulle eräs tšekäläinen diplomaatti. Totalitaariset valtakunnat ovat osottaneet, että kun valtiovalta ottaa huostaansa propagandan ja estää kaiken vastapropagandan, kansaa voidaan viedä miltei mihin tahansa. - Viimeisen tilaston mukaan v:lta 1939 oli Neuvostoliitossa noin 107 milj. eli 63 % asukkaita, joiden ikä ei ollut yli 29 vuotta ja jotka siis lokakuun vallankumouksen aikana olivat korkeintaan 7 vuotisia lapsia. He ovat kokonaan kasvaneet bolshevikivallankumouksen jälkeen eivätkä tunne muuta järjestelmää ja jos ovat muiden maiden oloista jotakin kuulleet, ovat ne heidän mielestään kurjuuden perikuvia.

On vielä muistettava, että joskin Neuvostoliitto on monien kansallisuuksien maa - siellä on viimeisen v. 1939 tilaston mukaan 50 eri kansallisuutta - suurvenäläisiä, meidän lähimpiä naapureitamme, on ei vähemmän kuin 99 milj. ihmistä (58,4 %). Ukrainalaisia oli 28 milj. (16,5 %) ^{+) ja muut kansallisuudet ovat lukumäärältään aivan vähäpätöisiä, vaihdellen 0,01 %:sta 3,1 %:iin.}

Ministeri :

^{+) Ennen viimeistä Puolan jakoa.}

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 18

ASIA:

Moskovaan olevan lähetystön raportti n:o 2

Ministeri Paasikivi

18/6 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 115/72.

27/6

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 8/286 Pal D. 1970.		
28/6-70	NO	LEML
RYHMÄ	OSASTO	MA
5	C/8	

Herra Ministeri,

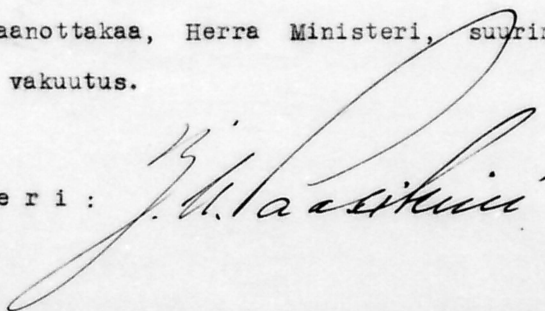
Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana raporttini

N° 2 "Diplomaattikunnan asema Moskovassa, Keskusteluja lähettiläiden kanssa!"

N° 3 "Keskustelu Italian suurlähettilään Rosson kanssa!"

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Ministeri:

Herra Ulkoasiainministeri
Rolf Wittning,
Helsinki.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Moskova ssa 18 p:nä kesä kuuta 1940.

Asia: Diplomaattikunnan asema Mos-
kovassa, keskusteluja lähettiläiden
kanssa.

№ 8 / 286 Pal D. 1940.		
28/6-40	20	LML
KYHMÄ	OSAL.	MA
5	C18	

Ulkovaltojen edustajain asema on täällä Moskovassa koko joukon toisenlainen ja vaikeampi kuin muissa maissa. Se johtuu ensiksi siitä, että diplomaattikunnalla, ainakaan sen kaikkein useimmilla jäsenillä, ei ole virallisten piirien kanssa juuri mitään muuta kosketusta kuin konkreettisten virallisten asiain käsittely, jolloin keskustelu rajoittuu tarkasti esillä olevaan kysymykseen. Asian ulkopuolelle menevä, varsinkin yleisluontoisempi keskustelu ei ole mahdollinen, sillä siihen eivät ulkokomissariaatin edustajat ryhdy. Kreml itse on hermeettisesti sulettu. Tätä asiaa ovat minulle useimmat tšekäläiset diplomaatit valittaneet. Rumanian lähettiläs kertoi silloisen ulkokomissaarin sijaisen Potemkinin hänelle lausuneen, kun hän yritti saada aikaan poliittista keskustelua: "Luekaa Pravdaa ja Izvestijaa. Niistä saatte tietää kaiken, mitä voidaan antaa."

Toinen erilaisuus tšekäläisissä oloissa on se, että täällä ei juuri ollenkaan pääse kosketukseen epävirallisessa asemassa olevien venäläisten kanssa. Oikeastaanhan täällä ei

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olekaan epävirallisia ihmisiä, koska kaikki ovat valtiosta riippuvaisia, kaikki ovat "kruunun leivässä". Täällä ei ole "seurapiirejä", "sosieteeta", jollainen on muualla maailmassa, ja jossa sekä diplomaatit että viralliset henkilöt tapaavat toisensa ja muita ihmisiä ja saavat välillisesti tai välittömästi joitakin tietoja siitä, mitä tapahtuu ja ilmassa liikkuu.

Seuraus tästä on, että diplomaattikunta muodostaa täällä eräänlaisen oman ulkomailmasta sulletun piirinsä. Siitä on myös seurauksena, että tiedot tšekäläisistä oloista ja niiden kehityksestä näkyy olevan diplomaattikunnassa jotenkin puutteellisia. Yhtä vähän on tietoa Neuvostoliiton politiikasta, paitsi mitä Pravdasta ja Izvestijasta saadaan lukea. Keskustelut muodostuvat senvuoksi jotenkin ylimalkaisiksi, kunkin subjektiivisten ajatusten ja ennakkoluulojen värittäviksi. - Slovakian lähettiläs Tiso lausui - näistä seikoista puhuessamme - toisinaan huvitettuna saaneensa diplomaattipiireissä tarveltyneessä muodossa kuulla asian, minkä hän itse joku päivä aikaisemmin oli jollekin toiselle diplomaatille kertonut.

Parhaiten näkyvät tšekäläisiä pitäjä tuntevan Baltian valtioiden, Viron, Latvian ja Liettuan edustajat. Syynä siihen on luullakseni ensiksi se, että Baltian valtiot tuntevat kotitalonsa oleellisesti riippuvan Neuvostoliitosta ja sen vuoksi paremmin kuin useimmat muut maat koettavat seurata, mitä Neuvostoliitossa tapahtuu. Toiseksi ovat Baltian maiden edustajat mieskohtaisesti jo aikaisemmilta ajoilta tšekäläisten olojen parempia tuntijoita ja osaavat riittävästi venäjän kieltä,

mikä taito täällä on, ainakin Neuvostoliiton läheisten pienempien maiden edustajille, välttämätön. Toisinaan he ovat, kuten nykyinen Latvian ministeri, harjoittaneet opintoja Venäjällä.

Yleispoliittisista asioista näkyy parhaat tiedot olevan Saksan suurlähetystössä, mikä tietenkin johtuu Saksan ja Neuvostoliiton välisestä nykyisestä suhteesta. Niinpä kerrotaan Saksan suurlähetystön olleen viime syksynä vakuutettu siitä, että Neuvostoliitto tulisi alkamaan sodan Suomea vastaan, ellei sopimusta Suomen ja Neuvostoliiton välillä syntyisi, mikä käsitys valitettavasti sitten osoitettiin oikeaksi. - Sitä vastoin olivat useimmat muut tšekäläiset diplomaatit sitä mieltä, ettei Neuvostoliitto aloittaisi sotaisia toimia Suomea vastaan. Varsinkin oli Yhdysvaltain suurlähettiläs siitä vakuutettu olettaen nähtävästi Yhdysvaltain Suomelle suosiollisen yleisen mielipiteen ja presidentti Rooseveltin toiminnan täällä painavan meidän hyväksemme - suurlähettiläs Steinhardt antoi neuvottelujen alkamispäivänä 12/10 -39 ulkokomissaari Molotville Rooseveltin allekirjoittaman Suomen asiaa koskevan kirjeen. Steinhardt piti loppuun asti käsityksestään itsepäisesti kiinni. Hän oleskeli sodan alkaessa, viime marraskuun loppupuolella Tukholmassa, jossa hän aikaisemmin oli ollut U.S.A:n lähettiläänä, ja siellä hän vielä joku päivä ennen sodan alkamista lujasti vakuutti, että Stalin ei tulisi ryhtymään sotaan Suomea vastaan - niinkuin mi-

nulle eräs ruotsalainen ystäväni 27/11-39 kertoi. Steinhart tietoenkin raportteerasi samaa Washingtoniin, josta tämä väärä käsitys tietääkseni kulki Helsinkiin ja vahvisti silloisen ulkoasiain johdon kantaa.

Olen kertonut tämän jo historiaan kuuluvan tosiasian, koska se kuvaa tšekäläisiä oloja ja on omiaan osoittamaan, miten varovaisia varsinkin täällä on syytä olla diplomaattipiireissä kuulemiinsa tietoihin.

Edelläesittämäni on ollut mieleissäni, kun en ole lähettänyt tarkempaa selontekoa keskusteluista, joita minulla on ollut tšekäläisten diplomaattien kanssa. Tapausten kulku on muuten jo ennen, kuin olen ehtinyt kirjoittaa raportin, osottanut tosiasiat ja oikeassut diplomaattien resonsemangit. Katson kuitenkin asianmukaiseksi esittää eräitä kuulemiäni mielipiteitä, joita tapaukset eivät, ainakaan vielä, ole ehtineet osottaa vääriksi.

Useat diplomaatit ovat, kuten asiaan kuuluu, minulle lausuneet kauniita sanoja, oikein juhlapuheita, Suomen sodan johdosta, mutta niihin ei ole syytä kiinnittää huomiota. Euroopan suurten tapausten johdosta on Suomen paikallinen sota maailmassa unohtunut.

Mielenkiirtoista, ainakin minulle, on ollut kuulla diplomaattien ajatuksia nykyisestä suursodasta ja sen mahdollisesta kulusta.

Saksan suurlähetystössä sanottiin minulle jo 8/5 - siis kaksi päivää ennen kuin Saksa hyökkäsi Hollantiin ja Belgiaan - Saksassa aikaisemmin ajatellun suursodan voivan

loppua "tasapeliin", ilman voittajia ja voitettuja, mutta että siitä käsityksestä oli viime aikoina luovuttu ja päädytty siihen, että jommankumman puolen täytyy voittaa. Ratkaisu tapahtuu - niin sanottiin - Ranskassa. Kun Ranska on kukistettu, on sota voitettu. Englanti ei kykene yksin tapahtunutta ratkaisua muuttamaan - suoranaisestä suuresta hyökkäyksestä Englantiin en ole Saksan ambassaadissa kuulut mainittavan, mutta useat muut diplomaatit ovat pitäneet sen mahdollisena, vieläpä luultavana. Jotkut ovat katsooneet sellaisen voivan hyvästi onnistua.

Useat diplomaatit ovat ihmetelleet Englannin ja Ranskan sotaista heikkoutta ja edeltänäkemisen (prévoyance) puutetta. Nähtävästi suuren menneisyyden sokaisemina ovat Englanti ja Ranska - niin sanotaan ja mielestäni oikein noudattaneet suurempaa politiikkaa, kuin mihin niiden sotilaalliset voimat näkyvät riittävän. Erikoisesti arvostellaan niiden avokätistä avun lupauksen antamista (Tshekkoslovakia, Puola, Norja, Belgia, Hollanti), jota sitten eivät ole kyenneet täyttämään. "Oli onni, ettei englantilaiset ehtineet sekaantua teidän asioihinne. Mihin olisitte joutuneet?", sanoi minulle Unkarin ministeri. - Toiselta puolen on Saksan voima aliarvioitu. Syynä siihen ovat suureksi osaksi - sanoi Bulgarian lähettiläs - saksalaiset emigrantit, jotka ovat kaikkialla levittäneet tietoja Saksan heikkoudesta. Tämä Bulgarian ministerin huomio on nähdäkseni oikea, - samoin ovat Venäjän emigrantit huomattavassa määrässä syynä Neuvostoliiton ala-arvioimiseen. Vanha totuus on, että

emigrantit ovat entisen maansa huonoimpia ymmärtäjiä.

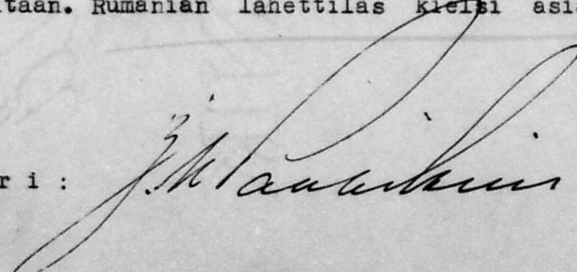
Neuvostoliiton ja Saksan suhteita on tietenkin keskusteluissa paljon kosketeltu. Se käsitys näyttää olevan, että Neuvostoliitto on Saksan tavattomasta sotilaallisesta menestyksestä yhtä hämmästynyt kuin muu maailma, ja että Neuvostoliitto ei ole siitä ihastunut. ("enchanté"). "Neuvostoliitto ei tehdä joutua riippuvaiseksi Saksasta", formuleerasi asian Mme Kollontai, käydessään äsken täällä ollessaan luonamme. Neuvostoliiton uudet toimenpiteet Baltian maita vastaan ovat kaiketi, ainakin osaksi, aiheutuneet tapausten kulusta lännessä. Mutta yleinen käsitys näyttää olevan, että Neuvostoliiton ja Saksan suhteet edelleen ovat samanlaiset kuin aikaisemmin - suhteellisen hyvin informoitu Bulgarian lähettiläs sanoi: "hyvät". Saksa saa Neuvostoliitolta paitsi muita raaka-aineita, öljyä, osittain entisiltä Puolan öljykentiltä, osittain Baku'sta, pitkin Mustaa merta sitten Varnan - Rutshukin kautta ja sitten pitkin Tonavaa. Edelleen Rumaniaasta, nykyään nähtävästi entistä enemmän, sittenkun vienti länsivaltoihin on loppunut. Bensinin puute, johon ranskalaiset asiantuntijat ovat luottaneet - luin vuosi sitten siitä Revue des deux Mondes'ssa useampia perusteellisia kirjoituksia - ei tule olemaan esteenä Saksan sodan käymiselle, vakuuttivat Rumanian, Unkarin ja Bulgarian lähettiläät.

Paljon on myös keskusteltu Kaakkois-Euroopan, Balkanin ja Turkin asemasta. Asianomaisten maiden edustajat ovat tietysti puhuneet paljasta hyvää omien maidensa oloista ja asemasta - ylipäänsä ei juuri kannata keskustella diploma-

tin kanssa hänen oman meansa asioista, koska kukaan ei puhu omasta maastaan muuta kuin hyvää; huonoista asioista hän vaikenee tai sitten niitä kaunistelee. - Mutta myös Saksan suurlähettiläs Kreivi v.d. Schulenburg sanoi olevansa optimistinen Balkanin asioihin nähden, ja luulevansa, että sota ei leviäisi sinne. Jo ennen Italian liittymistä sotaan katsottiin diplomaattipiireissä asian tieteenkin riippuvan siitä, kohdistuvatko Italian hyökkäykset pahasti Välimeren itäosaan, jolloin Turkki, länsivaltojen kanssa tekemänsä sopimuksen vuoksi, oman tulkintansakin mukaan, on velvollinen liittymään sotaan länsivaltojen puolesta. Ranskan antautuminen, joka näyttää olevan edessä, on kuitenkin tosiasia, joka kokonaan voi muuttaa laskelmat. Jos Balkan'illa säilyy rauha, niinkuin varsinkin Balkanin valtioiden edustajat sanovat luulevansa, katsotaan myös Neuvostoliiton pysyvän etelässä alallaan ja Bessarabian kysymyksen jäävän nykyiseen tilaansa.

Suomen lehdissä oli joku aika sitten täältä lähetetty sähkösanoma siitä, että Neuvostoliiton ja Rumanian välillä muka käytäisiin neuvotteluja m.m. Bessarabiasta. Diplomaatit, joiden kanssa olen asiasta puhunut, eivät tiedä niistä mitään. Rumanian lähettiläs kielsi asian jyrkästi.

Ministeri :

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Paasikivi

19/6 1940.

M o s k o v a S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Moskova ssa 19 p:nä kesä kuuta 19

ULKOASIAINMINISTERIO		
40.	8 / 286	Sal D. 1940.
28/6 - 40		
RYHMÄ	OSASTO	
5	C 18	

Asia: Keskustelu Italian suur-
lähettilään Rosson kanssa.

Italian suurlähettiläs Rosso on ollut viisi kuu-
kautta poissa Moskovasta ja hänen aikomuksensa oli olla
palaamatta enää tänne. Nykyisten suurten tapahtumien vuok-
si saapui hän kuitenkin joku päivä sitten ja tänään
olin hänen luonaan tutustumiskäynnillä.

Puhe siirtyi tietenkin nykyisiin suuriin tapahtu-
miin. Rosso kertoi käyneensä ulkoasiainkomissaari Molotovin
luona, joka oli m.m. lausunut pitävänsä varmana sodan
päättymisen Saksan ja Italian voittoon. Molotov oli an-
karasti arvostellut Englannin ja Ranskan politiikkaa.

Omasta puolestaan Rosso, vaikkei sanonut tiedossaan
olevan mitään erityisiä konkreettisia tosiasioita, vaan pu-
huvansa vain omien ajatustensa perusteella, lausui myös
olevansa vakuutettu siitä, että sota on pian loppuva.
Ranskan on pakko tehdä rauha ja "on onni, että Rans-
kassa on yksi mies, marsalkka Petain, jolla on rohkeutta
ja joka voi tehdä rauhan. Parlamentarikko Reynaud ei sitä
olisi uskaltanut," sanoi Rosso. Englanti ei Rosson mielestä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

kykene yksin sotaan jatkamaan, huolimatta Churchillin puheista. Joku päivä sitten tiedoksi tullutta Englannin ehdotusta Englannin ja Ranskan yhdistymisestä miltei yhdeksi valtakunnaksi piti Rosso huonosti harkittuna epätoivon yrityksenä, jolla ei ollut mitään toteutumisen mahdollisuutta. Rosso piti myös mahdollisena, että kun Churchillille, - huolimatta englantilaisten taitavuudesta sovittaa politiikkansa asianhaarojen mukaan - voi olla vaikeata sodan lopettaminen ja rauhan tekeminen, Englannissa pian saattaa muodostua uusi hallitus.

Hitlerin ja Mussolinin sopimista rauhan ehdoista ei Rosso sanonut vielä tietävänsä. Hän kertoi Mussolinin olevan - paitsi tietenkin ensi sijassa italialainen - myös hyvä "eurooppalainen", joka ymmärtää koko Euroopan menestymisen tärkeyden. Sen vuoksi Rosso luuli, että "mitään uutta Versailles'iä" ei tule tapahtumaan.

Kysyin Rossolta, mitä hän ajattelee Neuvostoliiton suhtautumisesta nykyisissä oloissa ja millainen on Neuvostoliiton ja Saksan välinen suhde. Rosso vastasi - korostaen puhuvansa vain oman ajattelunsa nojalla - että Neuvostoliiton ja Saksan suhteet eivät ole huonontuneet, vaan ovat samanlaiset kuin aikaisemmin ovat olleet. Saksa saa raaka-aineita Neuvostoliitolta sopimuksen mukaisesti, joskaan ei niin paljoo kuin haluaisi. Rosso luuli Neuvostoliiton toimenpiteiden Liettuaa, Latviaa ja Viroa vastaan jossakin määrässä - ainakin ajankohtaan nähden - aiheutuneen nykyisistä sotatapauksista lännessä. Yksi Neu-

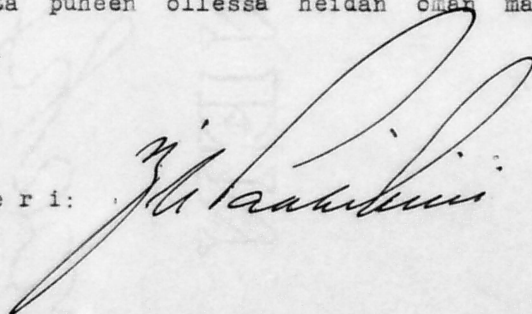
vostoliiton politiikan päämääriä on ollut Neuvostoliiton aseman lujittaminen Itämeren rannikolla ja siitä ovat johtuneet toimenpiteet Baltian valtioita - ja voi lisätä myös Suomea - vastaan. Nähtävästi Neuvostoliitto haluaa saada asemansa Itämeren rannalla lopullisesti turvatuksi ja vakiinnetuksi, ennenkun nykyinen sotaperiodi loppuu ja asettaa siten Euroopan fait accompli'n eteen. Senvuoksi se tahtoo käyttää hyväkseen nykyistä tilannetta.

Keskustelumme koski myös Balkanin asioita. Rosso viittasi Mussolinin vakuutukseen, että Italia ei tule hyökkäämään Jugoslavian, Kreikan eikä Turkin kimppuun. Italian puolelta Balkan näin ollen saa olla rauhassa. Sitävastoin Rosso piti mahdollisena, että Neuvostoliitto - Molotovin puheesta 29/3-40 huolimatta - voi pyrkiä järjestämään myös Bessarabian asian, ennenkuin nykyinen sotaperiodi loppuu. Rauhan ajan alettua se voisi olla Neuvostoliitolle vaikeampi. Kun huomautin, että silloin voi rauha Balkanilla tulla vaaranalaiseksi, jos Rumania ryhtyy sotilaalliseen vastarintaan, vastasi Rosso pitävänsä mahdollisena - vieläpä todennäköisenä - että Rumania tuskin ryhtyy sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Sitä paitsi luuli Rosso kansan Bessarabiassa olevan sangen bolshevisoitua ja senvuoksi tuskin olevan vastahakoisen Bessarabian yhdistämistä vastaan Neuvostoliittoon. Voipa ajatella, että Neuvostoliitto voi nojautua "kansojen itsemääräämisoikeuden" periaatteeseen saadakseen perustetta toimilleen. "Balkanin

ententen" joka on suunnattu Bulgariaa vastaan, Rosso ei arvellut Bessarabian vuoksi lähtevän liikkeelle, joten tämä asia jäisi paikalliseksi Neuvostoliiton ja Rumanian väliseksi kysymykseksi.

Lisään lopuksi, että Rumanian täkäläinen lähettiläs Davidescu on minulle useamman kerran vakuuttanut, ettei Rumanialla ole mitään pelättävää Neuvostoliiton puolelta Bessarabian asiassa. "Rumanian asema on hyvä", hän vakuutti minulle, mutta tässä on huomioon otettava, mitä edellisessä raportissani n:o 2 lausuin diplomaattien esiintymisestä puheen ollessa heidän oman maansa oloista ja asemasta.

Ministeri:

A large, stylized handwritten signature in dark ink, appearing to read "J. Lauri". The signature is written over the printed word "Ministeri:" and extends to the right.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Saarikivi

26/7 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 238/147.

Moskovassa, 26 p:nä heinäkuuta 1940.

20/287 Lat 70		
26/8-70	!	..
RYHMÄ	JALG	
5	e 18	

*Tuli
diaroin*

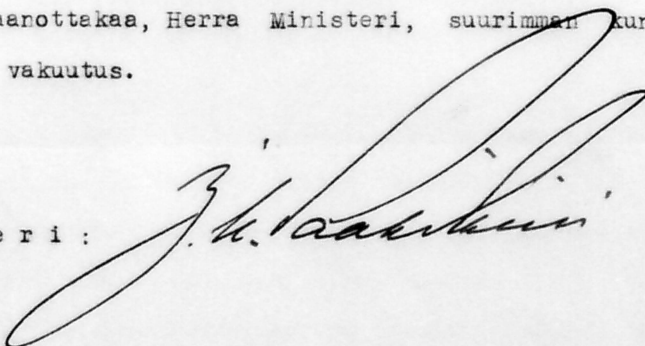
Herra Ministeri,

Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana
raporttini

N° 4 Neuvostoliiton ja Turkin suhde.

Vastaanottaa, Herra Ministeri, suurimman kun-
nioitukseni vakuutus.

Ministeri:

Herra Ulkoasiainministeri

Rolf Wittting,

Helsinki.

M O S K O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

RAPORTTI n:o 4.

Moskova ssa 26 p:nä heinä kuuta 1940.

Asia: Neuvostoliiton ja Turkin
suhde.

KOASI		Salainen.
20/287 Pal		40
NO	NO	NO
5	C18	

Kreikan uusi lähettiläs Diamantopoulos kertoi tänään otsakeasiasta, jonka sanoi hyvin tuntevansa, että Neuvostoliitto oli noin kolme viikkoa sitten - ottaen lähtökohdaksi Saksan hallituksen julkaisemat tunnetut asiakirjat - tehnyt Turkille vaatimuksia rajan muuttamisesta Kaukasian takana, koska raja siellä on Neuvostoliitolle sotilaallisesti epäedullinen, sekä Dardanellien asiassa.

Turkki oli ilmoittanut yllämainituissa asiakirjoissa olevan erehdyksiä ja kieltänyt kaikki hyökkäyksen aiomukset Neuvostoliittoa vastaan, viitaten siihen, että jos Turkki olisi aikonut hyökätä Neuvostoliiton kimppuun, olisi se tehnyt sen Suomen sodan aikana. Sittemmin on Saksan taholta myönnetty yllämainituissa asiakirjoissa olleen "käännösvirheitä". Samalla oli Turkki ilmoittanut, että jos Neuvostoliitto pyssyy vaatimuksissaan, syntyy sota Turkin ja Neuvostoliiton välillä.

Tämän johdosta Neuvostoliitto luopui vaatimuksistaan, mihin syynä olisi ollut varsinkin pelko taloudellisten vaikeuksien syntymisestä, ja 12/7 oli tšekäläisissä lehdissä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

TASSin tiedonanto siitä, että huhut Neuvostoliiton ulti-
maattumista Turkille eivät vastaa todellisuutta.

Nyttemmin on Neuvostoliiton ja Turkin vädit jäl-
leen "normaalit" ja Neuvostoliitto on aikanut viedä pois
joukkojaan Kaukasian rintamalta.

Ministeri:

J. M. Lahti

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovaassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Paasikivi

20/10 1940

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa, 21 päivänä lokakuuta 1940.

500/310.

24.10.40

AINW

36/289 Pal. S. 40.

24/10-40

5 C 18

Herra Ministeri,

Lähetän Teille, Herra Ministeri, tämän mukana
raporttini

N:o 5 Keskustelu Jaappanin suurlähettilään kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kun-
nicioitukseni vakuntus.

Ministeri:

Huom.

Raportti min. Wittlingille.

Herra Ulkoasiainministeri

R. Wittling,

Helsinki.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA: _____

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Flynninen

11/11 1940.

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 587/360.

Moskova SSA 11 P:NÄ marras KUUTA 19 40.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

U. S. A. MINISTERIO	
Yl 289 Pal D. 1/40	
14/11-40	
5	C18

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti N:o 6.

Lähetystö lähettää kunnioittaen oheisena Ministeriölle raporttinsa N:o 6, otsakkeella:

Kuulumisia Itämerenmaista.

P. J. Kinnunen
Ministeri.

M O S K O V A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Moskova ssa 11 p:nä marras kuuta 1940.

Asia: Kuulumisia Itämerenmaista.

U. ... A. N. MINISTERIO		
41/289 Sel D. 1 40		
14/11 - 40		
	ASIA	
5	CS	

Asiallisten tietojen saaminen tapahtumista ja kehityksestä Itämerenmaissa näyttää täältä käsin olevan varsin vaikeaa. "Punainen hämähä", joko on laskeutunut näiden maiden ylle, näyttää lisäksi käyvän yhä täydellisemmäksi. Ainoastaan sattumoisiltaan saa kuulla jotain yli sen, mitä lehdissä ja radiossa katsotaan sopivaksi saattaa julkisuuteen.

Näistä molemmista - tosin hyvin suhteellisista - tietolähteistä saa käsityksen, että sovetisoiminen niin hyvin Virossa, Latviassa kuin Liettuassakin on voimallisesti käynnissä ja että väestö suhtautuu siihen myönteellisesti, vieläpä "ihastuksellakin". Työväkeen on tarttunut stahanovilaisuus ja kansallistutetut tehtaat kilpailevat keskenään työtehon ja tuotannon lisäämisessä, missä suhteessa esitetään erinomaisia prosenttilukuja entiseen verrattuna. Työttömyys on yleensä "likvidoitu" ja astuttu taloudelliseen nousukauteen. Kaikkialle perustetaan klubeja, avataan "punaisia nurkkauksia", yksinpä kahviloihinkin, opiskellaan innolla venäjänkieltä ja ristitään uudelleen katuja ja toreja. Muuan "Pravdan" virolainen kirjeenvaihtaja vakuuttaa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kin näiden saavutusten johdosta "suuren, läikähtelevän riemun täyttävän rinnat ryhdyttäessä juhlimaan Neuvostoliiton suurta lokakuun vuosipäivää".

Sama kirjeenvaihtaja kuitenkin myöntää "olevan luonnolista, että tällaisten suurten kumouksellisten tapahtumien yhteydessä syntyy erinäisiä vaikeuksia ja elämä tuo esiin paljon varsin monimutkaisia problemeja". Samalla hän kuitenkin vaakuuttaa, että "bolshevistinen Viro, joka on käynyt ankaraa maanalaista koulua ja kasvatettu bolshevismin teorian ja käytännön pohjalla ei näitä vaikeuksia kuitenkaan pelkää". Mitä laatu näitä vaikeudet ovat, sitä ei mainita, mutta kirjoituksen eräästä kohdasta voi päätellä, että kysymys on tällöin etupäässä maaseutuväestöstä ja sen vastarinnasta. "Kulak-kisuus" n.s. "harmaat porvarit", lausuu hän, "yrittävät sekoittaa puolueen ja hallituksen määräyksien noudattamista maalla. He kaikin keinoin yrittävät estää maan jakoa tilattomille ja pikkutilallisille. Kulakit pyrkivät myös estämään maatöiden normaalista kulkua ja yllyttävät joitakin keskivarakkaita hävittämään karjansa. Kaikille näiden vihamielisten ainesten yrityksille on annettava säälimätön isku" ("Pravda 7/11-1940).

Vastustuksista huolimatta ilmoitetaan uusi maanjako jo suurin piirtein suoritettuna. Lehtien uutisten mukaan on Virossa muodostettu 20.000 uutta viljelystilaa, suuruudeltaan keskimäärin 12 ha, jotapaitsi 30.000 pikkutilallista on saanut lisämaata. Latviassa taas on 50.000 tilatonta saanut yhteensä 478.870 ha maata ja 22.882 pikkutilallista on saanut lisämaata yhteensä 75.000 ha. Lisäksi ilmoitetaan Virossa ja Latvias-

sa perustetun 3 kolhoosia kummassakin. - Hyvällä syyllä saattaa kuitenkin kysyä, kuinka tällainen "urakka" muutamassa kuukaudessa on käynyt mahdolliseksi. Luultavaa onkin, että kyseessä on enemmän kansliasuunnitelmat kuin käytännössä tapahtunut palstoitus.

Liettuasta ovat lehtien tiedot niin tässä kuin muissakin suhteissa olleet suhteellisen niukat. Kouluoloissa on kuitenkin ilmoitettu tapahtuneen perinpohjainen reformi. Opettajat ovat "riemuin tervehtineet neuvostovallan asettamista maahan". Tätä osoittaa "Pravdan" (25/10) mielestä sekin, että "nykyään on vaikea tavata opettajaa, joka ei olisi itselleen hankkinut ja lukeut kirjan "Kratkij kurs" (Neuvostoliiton kommunistisen puolueen historian "lyhyt kurssi", mitä täällä pidetään poliittisen tiedon aapisena").

Näihin lehdistä poimittuihin tietoihin, jotka asiallisuudessa jättänevät melkolaila toivomisen varaa, olen Viron suhteen saanut lisää eräältä henkilöltä, joka hiljan on käynyt Tallinnassa asuttuaan siellä aikaisemmin useita vuosia.

Hänen kertomansa mukaan oli elämä Tallinnassa jo ehtinyt viime kesästä oleellisesti muuttua. Ensi silmäykseltä sitä tuskin kuitenkaan saattoi huomata. Myymälöissä, joista osatoin oli suljettu, näytti olevan vielä tavaraa ja ravintoloista päättäen oli elintarvetilanne jokseenkin entisellään. Myöhemmin saattoi kuitenkin havaita, että esim. villa- ja nahkatavarat olivat vähissä ja että useat tuontitavarat olivat tyystin loppuneet. Erikoisesti pisti kertojani mukaan silmään, että vanhoja tuttavias, joilla oli ollut joku yhteiskunnallinen asema, ei yleensä ollut nähtävissä. He eivät, kuten myöhemmin

selvisi, tahtoneet muistuttaa olemassaolostaan tai olivat jo tulleet pidätetyiksi.

Kansallistuttamistoimenpiteet, joiden piiri järjestelmällisesti oli laajentunut, eroittamiset viroista ja toimista sekä jatkuvat pidätykset olivat ehtineet luoda n.s. porvarillisissa piireissä mielialan, joka oli "alapuolella nolla-asteen". Pidätetyistä oli osa kertomusten mukaan "tilan puutteessa" siirretty laivateitse Pietariin. Siirrettyjen lukumäärästä tai nimistä ei kuitenkaan voitu mitään mainita. Tätä luonnetta olevat asiat hoidetaan nimittäin suureessa salaisuudessa ja sääntönä on, että henkilöstä, joka on tullut pidätetyksi, ei anneta mitään tietoja. Aivan viime aikoina oli kertojani mukaan tulleet pidätetyiksi Akel, ent. riigivanem ja ulkoministeri joka aikoinaan oli lähettiläänä Helsingissä, Tukholmassa ja Berliinissä, Assor, ent. oikeusministeri, Tofer, ent. väliministeriön pääsihteeri ja lähettiläs Moskovassa ja Berlinissä sekä Jürgenson, ent. apulaiskulkulaitosministeri ja "Suomi-Klubin" pitkäaikainen puheenjohtaja. Erikoisen masentavasti ovat mielialaan vaikuttaneet kommunistisella taholla lausutut uhkaukset virolaisen porvariston joukkokarkoituksista Sisä-Venäjälle ja Siperiaan. Tässä suhteessa odotetaan muka vain viimeisten balttien siirtymistä Saksaan, "jottei tapahtuisi erehdyksiä".

Mitä muuten viimesykyisen joukkosiirron jälkeen Itämerenmaihin jääneisiin saksalaisiin tulee, ovat he saaneet olla henkilökohtaisesti täysin rauhassa. Ainoatakaan heistä ei kertojani mukaan ole pidätetty. Heidän siirtämisestään Saksaan on jo kotvan käyty neuvotteluja Riassa, mutta toistaiseksi ei niissä ole päästy tulokseen. Vaikeudet koskevat yksinomaan

omaisuussiirtoon liittyviä kysymyksiä. Saksan lähetystöt Tallin -
nassa, Riassa ja Kaunaksessa jatkavat edelleen toimintaansa
ja lopettavat sen vasta sitten kun uusi joukkosiirto on päät -
tynyt.

P. J. Heikkinen
Ministeri.

WINNIE

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovaassa olevan lähetystön raportti n:o 7

Ministeriö Paasikivi

23/11 1980.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Moskovassa, 25 päivänä marraskuuta 1940.

641/395.

Ulk. Asiainm.
50/290 Pal. S-70
9/12-70
5 018

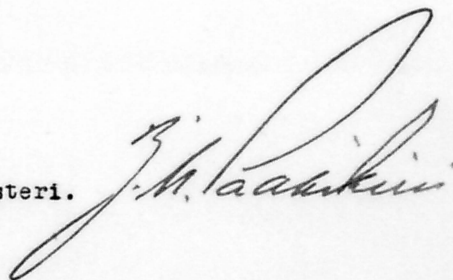
Herra Ministeri ,

Lähetän Teille Herra Ministeri, tämän mukana
raporttini

N:o 7 Arveluja ulkokomissari Molotovin
Askeisen käynnin johdosta Berliinissä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, suurimman kunnioitukseni vakuutus.

Ministeri.

Herra Ulkoasiainministeri

R. W i t t i n g ,

Helsinki.

Moskova SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Moskova ssa 23 p:nä marras kuuta 1940.

50/290 Pal. S-40

9/12-40

Asia: Arveluja ulkokomissari Molotovin askeisen käynnin johdosta Berliinissä.

5 C18

Ulkokomissari Molotovin askeinen käynti Berliinissä on tietenkin täkäläisissä diplomaattipiireissä aiheuttanut suurta huomiota. Kun taällä viralliselta taholta ei ole saatavissa mitään tietoja, muodostuvat keskustelut diplomaattien kesken enemmän tai vähemmän subjektiivisiksi arveluiksi ja resonnemangeiksi.

Ministeri Hynninen kirjoittaa siitä, mitä hän on eri tahoilta kuullut. Minä olen viime päivinä ollut keskusteluisa Rumanian askeittain tänne tulleen lähettilään, entisen ulkoministerin GAFENCUN ja Jaappanin uuden suurlähettilään kenraaliluutnantti TATEKAWAN sekä Jaappanin ministerin NICHIN kanssa - taällä on Jaappanilla nykyään sekä ambassadööri että ministeri. Olen myös tavannut Kiinan suurlähettilään SHAO. Teen seuraavassa selvää keskusteluista heidän kanssaan, joissa mielestäni kuvastuu sellaista, mitä kukin oman maansa etujen kannalta pitää suotavana.

Gafencu, jonka kanssa keskustelimme pitkälti, huomautti aluksi katkerasti, miten hänen maassaan on ollut ensiksi poliittinen ja sitten fyysillinen maanjäristys. Viimeksimainittu

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ei kuitenkaan mainittavasti vähennä öljyn tuotantoa. Erään lähteen laitteiden korjaus vaatii kuitenkin jonkun aikaa. Saksa tulee saamaan öljyä jotenkin yhtä paljon kuin on saanut viime aikoina, ja huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin, koska vienti länsivaltoihin, Englantiin ja Ranskaan, on nyttemmin lopussa.

Mitä Molotovin käynnin aikana Berliinissä puhuttiin, sitä ei Gafencu sanonut tietävänsä. Mutta hänen mielestään ei tällaista matkaa ja tällaisena aikana tehdä, ilman että tärkeitä asioita on esillä ja erityisesti ilman että Neuvostoliitolle on jotakin tärkeää luvattu. Gafencu piti mahdollisena, että Dardanellien kysymys on ollut esillä, vieläpä muutkin Balkanin asiat, ehkäpä Etu-Aasian (Iranin y.m.) kysymykset. Huomautan tähän, että Schulenburg on useamman kerran minulle lausunut Neuvostoliiton vaatimusten Dardanelleihin nähden olevan ei vain ymmärrettävissä, vaan hyväksyttävissä, mikä näyttää viittaavan siihen, että Saksa on valmis kannattamaan Neuvostoliiton pyrkimyksiä tässä kohden. - Saksa on pidättänyt itselleen - sanoi Gafencu - ja Italialle Euroopan ja Afrikan "suuralat" ja Jaappanille on annettu Taka-Aasia. Välillä on Euro-Aasia, jossa suuri Neuvostoliitto sijaitsee, ja sekin on jollakin tavalla selvitettävä.

Näistä asioista puhuessamme valitti Jaappanin suurlähettiläs Tatekawa että "Kremlin herrojen kanssa on kovin vaikea neuvotella", lisäten puoli leikkisesti, että "kaiketi Tekin olette saaneet saman kokemuksen". Hän sanoi kuitenkin toivovansa, että Jaappanin ja Neuvostoliiton väliset neuvot-

telut lähi aikoina johtavat tulokseen, joka sisältää, paitsi sopimuksia eräistä erikoiskysymyksistä, yleisen keskinäisen neutraliteettisopimuksen.

Euroopan ja erityisesti Balkanin asioista puhuessamme Gafencu lausui sen mielipiteen, että Italia tuskin selviää Kreikan sodasta, koska, kuten hän sanoi erityisesti tahtovansa minulle ilmoittaa, hänen tietojensa mukaan Italia on itsessään heikko ja kansan tyytymättömyys sotaan on suuri. Kun huomautin, että Saksa tuskin voi sallia Italian sodan Kreikkaa vastaan epäonnistuvan, vaan että se tarpeen tullen sekaantuu leikkiin Italian puolella, ei Gafencu sitä näyttänyt hyväksyvän, koska Saksan sekaantuminen jo maantieteellisesti oli vaikea. Gafencu konstruoi oman teoriansa, joka meni siihen suuntaan, että Saksa, tuntien Italian heikkouden, on ehkä pakotettu jättämään akselipolitiikan ja siirtymään puhtaasti saksalaiseen politiikkaan. Viimeksimainittu perustuisi sopimukseen Ranskan kanssa, hankkimalla Ranskalle siedettävät rauhanehdot Italian liiallisia vaatimuksia vastaan ja edellyttäen, että Ranska suostuu Saksan suunnittelemaan Euroopan uudelleenjärjestelyyn, sekä jättämällä siis Italia oman onnensa varaan. - Tatekawa piti selvänä, että Italia voittaa Kreikan sodan, joskin sota voi kestää muutamia kuukausia. - Yhtenä renkaana tässä Saksan politiikassa wi, Gafencun mielestä, olla Saksan hyvien välien edelleen lujittaminen Neuvostoliiton kanssa, johon Molotovin käynti Berliinissä liittyi, josta käynnistä, kuten on nähty, Italia oli kokonaan

syryssä. Molotov nähtävästi halusi käydä ainoastaan Saksassa, ilman että sillä olisi mitään tekemistä akselipolitiikan kanssa.

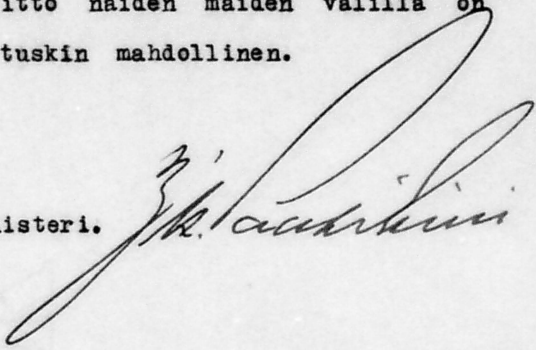
Jaapanilaiset diplomaatit pitivät luultavana, että Unkarin jälkeen Romania liittyy kolmivallan sopimukseen, niinkuin nyttemmin onkin käynyt, vieläpä luulivat Bulgariankin tekevän samoin. Bulgarian kuninkaan ja ulkoministerin matka Saksaan viittaavat siihen, mistä matkasta, merkillistä kyllä, neuvostolehdet eivät ole mitään maininneet.

Gafencun esityksessä oli mielestäni koko joukon konstruoitua, enkä puolestani voi seurata hänen ajatuksiaan, niin mielenkiintoinen ja kokenut mies kuin hän onkin.

Silmällä pitäen meidän asemaamme voi todeta, että viime aikain tapaukset osottavat nähdäkseni uudestaan, miten erinomaisen edullinen asema Neuvostoliitolla on, eikä voi odottaa Neuvostoliiton nykyisestä "neutraalisesta" asemastaan luopuvan. Toiseksi on meidän kannaltamme huomioon otettava, että Saksan politiikan pääpyrkimyksiä nykyään on pysyä hyvissä väleissä Neuvostoliiton kanssa, mistä olen monesti huomauttanut. Kaikki muu spekulatio on tällä hetkellä ja ainakin niin kauvan kuin suursota kestää, harhaan viepää. Kolmanneksi luulen, vastoin Gafencun mielipidettä, ettei Saksa voi sallia Italian sodan Kreikkaa vastaan epäonnistuvan. Saksa on tosin nykyään mahtava, mutta että se voisi yksinään, ilman liittolaista, viedä poliittiset suunnitelmansa perille, siihen senkään voimat tuskin riittävät. Ranskan kanssa se tietenkin ennemmin tai myöhemmin tekee rauhan, mutta vahvempi, ulkopoliittiseen

aktiviteettiin riittävä, liitto näiden maiden välillä on
kuitenkin pitkään aikaan tuskin mahdollinen.

Ministeri.

A large, stylized handwritten signature in black ink, appearing to read "J. Laurén". The signature is written over the word "Ministeri." and extends upwards and to the right.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C18

ASIA:

Moskovassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Syyminen

22/11 1980

MOSKOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

57/291 Pal. S-70.

KIRJELMÄ n:o 664/399.
Moskova SSA 25 P:NÄ marras KUUTA 19 40.

9/12-70

VIITTAUS: N 5 C18

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti N° 8.

Oheisena Lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa N° 8 otsakkeella:

Merkintöjä Molotovin Berlinin - matkasta.

P. J. *[Signature]*
Ministeri.

M O S K O V A

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Moskova ssa 22 p:nä marras kuuta 19.40.

Asia: Merkintöjä Molotovin Ber -
linin - vierailusta.

AINW
57/291 Sal. S - 40
9/12-40

5 C18

Tänään on ehtinyt vierähtää viikko siitä kun ulkoasiainkansankomissaari Molotov palasi suurta huomiota herättäneeltä vierailumatkaltaan Berliiniin, mutta täällä, kuten arvattavasti muuallakin, tiedetään siitä herttaisen vähän. Kaikesta, mistä Berlinissä keskusteltiin ja neuvoteltiin ja mistä siellä ehkä sovittiinkin, tietää täällä vain Kreml ja Saksan suurlähetystö, mutta niin toinen kuin toinenkin on tunnettu vaitelisuus - taan. Muiden tiedot rajoittuvat siihen, mitä saksalaisella taholla on pidetty sopivana "uskoa" jollekin tai arveluihin ja ajatusrakennelmiin, joita tavallisesti ohjaa itsekunkin toiveet ja havittelut.

Kysymys Molotovin vastavierailusta Berliiniin on kuulemani mukaan ollut täällä esillä useampaan otteeseen viime syksystä lähtien, mutta aina lykkäytynyt - ehkäpä siksi, että kummallakaan taholla ei ole katsottu olevan syytä sitä erityisemmin kiirehtiä. Yhä yleisemmiksi käyneet puheet Saksan ja Neuvostoliiton suhteiden viilenemisestä lienevät antaneet sille uuden sysäyksen ja viime lokakuun 15 p:nä esitti suurlähetti -

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lās v.d. Schulenburg Molotoville virallisen vierailukutsun saaden siihen vastauksen saman kuun 22 p:nä. Molotov oli tällöin ilmoittanut olevansa valmis lähtemään matkalle jo marraskuun 9 p:nä s.o. välittömästi lokakuun vallankumouksen vuosipäivän jälkeen, mutta Schulenburgin esityksestä sovittiin lähdeettäväksi matkalle vasta seuraavana eli marraskuun 10 p:nä.

Lähtö Moskovasta tapahtui asianmukaisin menoin ja suurin seuruein sekä kaikella sillä komeudella, mikä varsinkin autoritäärisissä maissa on tavallista hallituksen päämiehen vierailuille lähtiessä. Tapaukselle antoi sitäpaitsi lisämerkitystä se seikka, että kyseessä oli ensimmäinen ulkomainen vierailu, mitä neuvostohallituksen päämiehet ovat tehneet ja samalla myös henkilökohtaisesti Molotovin ensimmäinen ulkomaanmatka. (Sivumennen lienee syytä mainita, että vierailujunan oli pakko pysähtyä eräälle Moskovan lähiasemalle pariaksi tunniksi odottamaan saksalaisen saattoseurueen matkatavaroita, jotka jonkun kummelluksen takia olivat jääneet Moskovaan.)

Kaikesta siitä päättäen, mitä olen saanut kuulla ja lukea, on vierailulle annettu Berlinissä tavallista suurempi merkitys. Sitä osoittaa nimenomaan se huomio, jota Hitler osoitti neuvostolaiselle vieraalle: kaksi keskustelua, ellei tahtoisi sanoa neuvottelua, joista toinen neuvostolehtien mukaan kesti yli kahden, toinen yli kolmen tunnin. Näistä olen hyvästä lähteestä kuullut seuraavaa.

Keskustelut liikkuivat määrättyillä aloilla ja ne koskivat vain sellaisia aktualisia kysymyksiä, joihin liittyi yh-

teinen mielenkiinto. Niinmuodoin käsiteltiin niissä tulevan vuoden keskinäistä tavarainvaihtoa, Balkanin ja Dardanellien kysymystä sekä molempien maiden suhdetta Turkkiin. Sen sijaan ei Suomi eikä muut Skandinavian maat olleet keskustelujen kohteena. - Kertojani mukaan ei keskusteluissa mu- ka esiintynyt suuriakaan mielipiteitten eroavaisuuksia ja ne tapahtuivat varsin ystävällisessä sävyssä. Paluumatkalla Mos- kovaan oli Molotov tulkkina toimineelle tri Hilgerille lau- sunutkin, että hän keskusteluissaan Hitlerin kanssa oli saanut hyvin edullisen käsityksen viime-mainitusta, joka oli "erittäin miellyttävä ja kiintoisa puhekuppani".

Neuvostolehdistä on turhaan saanut hakea mitään lau- suntoja vierailun johdosta. "Pravda" ja "Isvestija", joiden lukemista ent. apulaisulkoasiainkansankomissaari Potemkinin kerrotaan suositelleen eräälle ulkomaiselle lähettiläälle, joka hänelle valitteli vaikeutta orientautua Neuvostoliiton politikasta, ovat rajoittuneet julkaisemaan "Tassin" kuivat tiedoitukset vierailun vaiheista, seurueesta ja vastaanotois- ta. Lisäksi myös pari kuvaa, joista toinen esittää Hitleriä ja Molotovia keskustelussa keskenään ja toinen Ribbentropia ja Molotovia pyöreän pöydän ääressä, sekä kiitossähkeet rajalta Hitlerille ja Ribbentropille, jota Molotov erityi- sesti kiittää "muistettavista päivistä". Siinä kaikki. Merkitseekö tämä kommentarioiden puute ja vaikeneminen, jos Potemkinin osviittaa tahtoo seurata, myönteistä tai kielteis- tä kannanottoa, sitä en pysty ratkaisemaan.

Diplomaattipiireissä täällä näyttää yhä enemmän pääsevän vallalle käsitys, että Berlinissä tällä kertaa tuskin on tehty mitään sopimuksia. Kyseessä on vain vastavierailu ja mielipiteitten vaihto eräistä molempia maita kiinnostavista kysymyksistä. Kertojani mukaan on mieliala esim. Turkin suurlähetystössä, jossa se Molotovin lähtiessä Berliniin oli jokseenkin alhaalla, nyt jälleen entisellään. Suurlähettiläs oli hänelle sanonut olevansa nyt vakuutettu siitä, ettei Neuvostoliitto tässä vaiheessa mielellään näe, että akselivallat käyvät Turkin kimppuun, joskin sen suunnitelmiin hyvin sopisi, että Turkki saataisiin pakoitetuksi luopumaan liittosuhteistaan Englantiin.

Mutta "sanat muut jos vaihtelee" , yhdessä asiassa näyttään täällä olevan melko yksimielisiä. Nimittäin siinä, että Molotovin Berlinin - matka merkitsee kolhaisua Englannin politikalle täällä ja varsinkin suurlähettiläs Cripps'ille, joka virkatovereilleenkin on kehuskellut menestyksiään Krem - lissä ja saanut kai Lontoonkin uskomaan Saksan ja Neuvostoliiton välien haalistumiseen. Ranskan suurlähettiläs Labonne oli eräälle kertojalleni jo aikaisemmin syksyllä sanonut, että hänen käsityksensä mukaan Cripps oli "alusta alkaen lähtenyt tielle, joka oli väärä ja onneton". Jokseenkin samaa toisti minulle ministeri Payart, Labonnen lähin mies, joka katsoi Cripps'in ajaman politikan kärsineen täydellisen "débâcle'n". Hänellä ei ollut mukanaan Moskovaan muuta kuin äärimmäisten vasemmistopiirien sympatiat ja ne oli

Neuvostoliitolla jo entisestäänkin. Englanti olisi P:n mielestä - joka on täällä jo toistamiseen ja jota pidetään Neuvostoliiton hyvänä tuntijana - saavuttanut paljon enemmän, jos se Cripps'in asemesta olisi lähettänyt tänne kouliutuneen diplomaatin ja mieluummin jonkun konservatiivisen "monokkeli - lordin". "Mutta englantilaiset eivät tunne Kremliä ja sen mielialoja".

Saattaa niin olla. Mutta mahdollista myös on, jos "das Grosse Spiel", mitä sanontaa Schulenburg on käyttänyt nykyisestä sodasta, kauemmin jatkuu ja Saksa oleellisesti heikkenee, Cripps löytää chance'nsa ja Kreml ja hän ymmärtävät hyvinkin toisiaan.

P. J. H. ...